Hitelezési folyamatok

2014. június

Hitelezési folyamatok

2014. június

Hitelezési folyamatok

(2014. június)

Az elemzést készítette: Dancsik Bálint, Oláh Zsolt, Vágó Nikolett, Winkler Sándor
(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: dr. Balog Ádám alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1850 Budapest, Szabadság tér 9.

www.mnb.hu

A Hitelezési folyamatok című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár és nem ár jellegű feltételeket. A nem ár jellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az ár jellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes vállalatok milyen áron juthatnak hitelhez. Az elemzés ezenfelül a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. Az elemzésben vizsgált főbb statisztikák a következők.

- *A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a hitelintézeti szektor mérlegstatisztikái alapján. Az új kihelyezések volumene és a hitelintézeti hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül. 2013 negyedik negyedévétől az elemzés a teljes hitelintézeti szektor (bankrendszer és fiókok, szövetkezeti hitelintézetek) hitelezési folyamatait mutatja be.*

- *A nem ár jellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a hitelezési felmérés alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 85–95 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A hitelezési felmérésben ár jellegű feltételek is szerepelnek kvalitatív módon, mégpedig a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak.*

- *A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz ár jellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható a referenciakamatra, illetve a referenciakamat feletti felárra.*

- *A hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a hitelezési felmérésben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.*

- *A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a hitelezési felmérés eredményeit fókuszáltan mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a hitelezési felmérés oldalon teljes körűen publikáljuk.*

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló 7

2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben 8

3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben 16

Melléklet: Módszertani megjegyzések 21

1. Vezetői összefoglaló

2014 első negyedévében a nem pénzügyi vállalatok teljes hitelintézeti szektorral szembeni hitelállománya tranzakciókból eredően csökkent, azaz a hiteltörlesztések meghaladták az új folyósítások nagyságát. A mérséklődés az előző negyedévekhez hasonlóan elsősorban a devizahiteleken realizálódott. Éves alapon nézve a hitelezési folyamatok kedvezőbb képet mutatnak a Növekedési Hitelprogram (NHP) keretén belül az elmúlt három negyedévben kihelyezett 800 milliárd forintot meghaladó hitelösszegnek köszönhetően. A teljes vállalati hitelállomány éves állományleépülési üteme a korábbi évek 3-4 százalékos átlagához képest 2014 első negyedévében 1,3 százalék volt, míg a kkv-szektorban 0,5 százalékkal emelkedett a bankrendszeri hitelállomány a becsült tranzakciókból eredően. A finanszírozási költségek ugyan csökkentek a forinthitelek esetében, de a jegybanki kamatcsökkentéseknél kisebb mértékben, így a felár összességében emelkedett. A hitelezési felmérés alapján a hitelfeltételek nem változtak érdemben *az első negyedévben. A banki válaszadók szerint mind a hosszú, mind a rövid lejáratú hitelek iránt növekedett a kereslet az előző negyedévhez képest.*

A teljes hitelintézeti szektor háztartási hitelállománya a tranzakciókból eredően mintegy 100 milliárd forinttal mérséklődött, elsősorban a devizahitelek leépülésének hatására. Az éves állományleépülési ütem enyhén, 5 százalékra csökkent. A teljes hitelintézeti szektor új háztartásihitel-kihelyezése 96 milliárd forintot tett ki az első negyedévben, ami közel 27 százalékkal haladja meg az előző év azonos időszakának új kibocsátását. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok összességében tovább enyhítettek a fogyasztási hitelek feltételein, míg a lakás célú hitelek feltételei változatlanok maradtak. Az új lakáshitelek átlagos felára valamivel több mint 0,3 százalékponttal mérséklődött, azonban annak szintje nemzetközi összehasonlításban továbbra is kimagasló. A hitelezési felmérésben a bankok a lakás célú és fogyasztási hitelek iránti kereslet élénküléséről számoltak be, előre tekintve pedig jelentős részük a kereslet további bővülésére számít.

2014. március–áprilisban az MNB megbízásából kérdőíves felmérés készült egy reprezentatív vállalati körben, aminek célja a nem pénzügyi vállalatok finanszírozási döntéseinek, valamint az azokat befolyásoló tényezőknek az átfogó értékelése. A vállalatok makrogazdasági súlyát is figyelembe véve, a vállalatok üzleti aktivitását leginkább a gazdasági környezettel összefüggő tényezők akadályozzák. Releváns tényező a finanszírozási források hozzáférhetősége is, itt azonban a többitől eltérő aszimmetria érvényesül: ugyan a nagyobb méretű, elegendő belső forrással rendelkező vállalatokat kevésbé akadályozzák finanszírozási korlátok, de így is sokan jelölték meg súlyos nehézségként ezt a tényezőt. A mintában szereplő kis- és középvállalkozások (kkv-k) több mint 70 százaléka hallott az MNB Növekedési Hitelprogramjáról, a jogosultak 8-9 százaléka részt is vett a programban. Továbbá az NHP-ban részt vevő vállalkozások több mint fele úgy nyilatkozott, hogy az NHP hiányában nem vett volna fel hitelt, míg további 10 százalék felvett volna, de csak kisebb összegben.

Az előzetes adatok alapján számított, a vállalati és a háztartási szegmens hitelezési folyamatait, valamint a monetáris kondíciókat összegző Pénzügyi Kondíciós Index szerint a kondíciók némileg javultak, azonban a bankrendszer továbbra is kontrakciósan hat a reálgazdaságra.

Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) és a reál-GDP éves növekedése

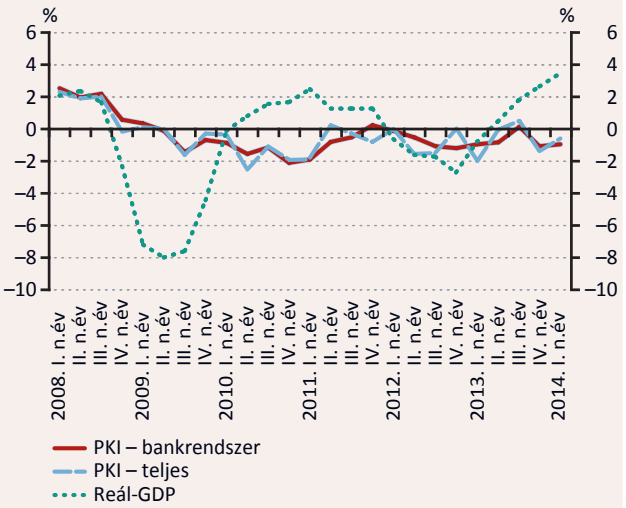

Megjegyzés: A PKI éves növekedési üteme azt mutatja, hogy mennyi a pénzügyi közvetítőszektor (bankrendszer) hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez. Míg a bankrendszeri alindex csak a hitelezéssel kapcsolatos változókat tartalmazza, addig a „teljes" index a monetáris kondíciókat, vagyis a bankközi kamatot és az árfolyamot is.
Forrás: MNB.

2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben

2014 első negyedévében a nem pénzügyi vállalatok hiteltörlesztései 91 milliárd forinttal meghaladták az új folyósítások nagyságát, amelyből 30 milliárd forint tulajdonosi (egy bank kapcsolt vállalkozásának nyújtott) hitel visszafizetéséhez köthető. A mérséklődés elsősorban a devizahiteleken realizálódott. Az állományleépülés éves üteme nem változott jelentős mértékben az előző negyedévhez képest, értéke márciusban 1,3 százalék volt. A Növekedési Hitelprogram az első negyedévben mintegy 66 milliárd forintnyi új szerződéssel támogatta a forinthitelezés növekedését, ami az első szakasszal együtt nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kis- és középvállalkozások bankrendszeri hitelállománya a becsült tranzakciókból eredően mintegy 0,5 százalékkal emelkedett éves alapon. A bankok a hitelezési felmérésre adott válaszaikban a hitelfeltételek változatlanságáról számoltak be, azonban kedvező, hogy – a nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan – a ciklikus tényezők az elmúlt egy évben már egyre kevésbé hatottak a hitelfeltételek szigorításának irányába, sőt a gazdasági kilátások már enyhítően hatottak azokra. A finanszírozási költségek csökkentek a forinthitelek esetében, részben lekövetve a jegybanki alapkamat csökkentéseket, a felár azonban emelkedett. Hangsúlyozni kell, hogy a kamatok továbbra is a hitelképes vállalatok kondícióit tükrözik, mely a válság óta történt szigorítások következtében csak egy szűk kört jelent. A keresletet nézve, a bankok mind a hosszú mind a rövid lejáratú hitelek iránt növekedést észleltek *az előző negyedévhez képest.*

1. ábra
A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának éves növekedési üteme

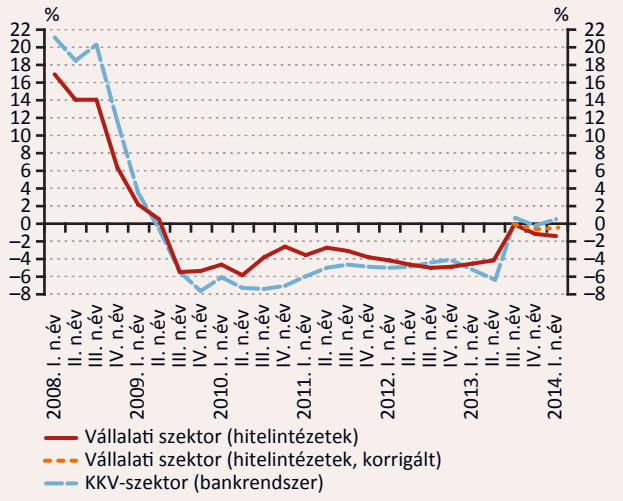

Megjegyzés: A vállalati szektor idősora tranzakciók alapján, míg a kkv idősor 2013 negyedik negyedévtől becsült tranzakciók alapján. A korrigált idősor két egyedi ügylettől szűrt (tulajdonosi hitel visszafizetése egy nagybank kapcsolt vállalkozásánál).

2.1. HAZAI VÁLLALATI HITELEZÉS

A kkv-szektor hitelállománya emelkedett, míg a nagyobb vállalatoké mérséklődött a tranzakciók hatására. A teljes vállalati szektor hitelintézeti szektorral szembeni hitelállománya 2014 első negyedévében 1,3 százalékkal esett vissza, míg a kkv-szektor bankrendszeri hitelállománya 0,5 százalékkal emelkedett éves alapon a tranzakciók eredőjeként (1. ábra).[1] 2014 első negyedévében a nem pénzügyi vállalatok teljes hitelintézeti szektorral szembeni hiteltörlesztése 91 milliárd forinttal haladta meg az új folyósításokat. Az egyéb állományváltozás, azaz a hitelleírások és átsorolások további 52 milliárddal csökkentették a hitelintézetek állományát (2. ábra). A negatív tranzakciós értékben jelentős egyedi hatás is közrejátszott, mintegy 30 milliárd forint értékben tulajdonosi forint hitel visszafizetésére került sor egy nagybank kapcsolt vállalkozásánál. Ettől az egyedi hatástól eltekintve a tranzakciók eredője –60 milliárd forint közelében alakulna. A negyedév során a devizahitelek tranzakciói mintegy 78, míg a forinthiteleké valamivel több mint 13 milliárddal mérsékelték a vállalatok hitelállományát.

[1] A kkv-szegmens tranzakcióit az egyéb állományváltozások (leírás és átsorolás) állományarányos szétbontása segítségével becsüljük.

2. ábra
A teljes hitelintézeti szektor vállalati hitelállományának nettó negyedéves változása denominació szerint

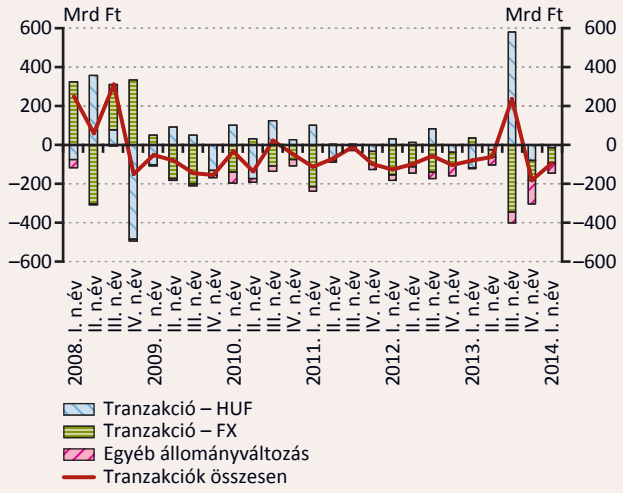

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás.
Forrás: MNB.

3. ábra
Új kihelyezések a vállalati szegmensben

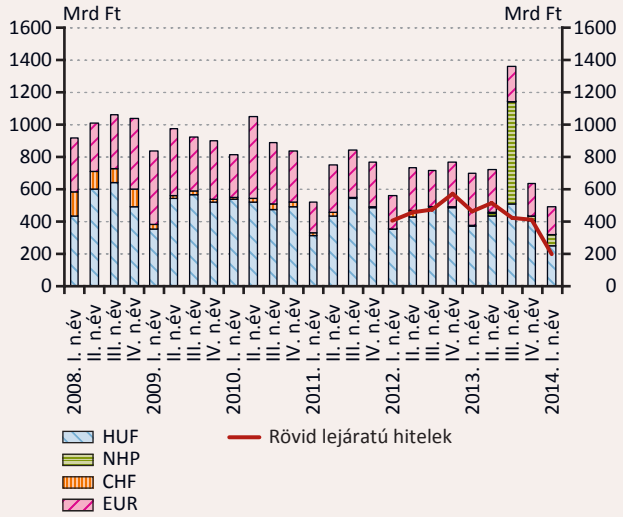

Forrás: MNB.

Az új szerződések volumene visszafogottan alakult, elsősorban a rövid lejáratú hitelek mérséklődése miatt. A teljes hitelintézeti szektor bruttó hitelkihelyezése 495 milliárdot tett ki 2014 első negyedévében (3. ábra), ami a korábbi negyedévekhez képest visszafogottnak tekinthető. Az új szerződéseknek mintegy 64 százaléka forinthitel volt. Az új kibocsátás relatíve kis volumene több okra is visszavezethető. Egyrészt az első negyedéves új kihelyezések volumenét rendszerint negatív irányú szezonalitás jellemzi. Másrészt az NHP első szakaszának időbeli korlátja miatt sok vállalat előrehozhatta hitelfelvételét, szintén csökkentően hatva a későbbi hónapok új kibocsátására. Fontos tényező továbbá, hogy az NHP-hitelek révén növekvő átlagos futamidő csökkenti a hitelállomány refinanszírozási igényét, ami tartósan az új kibocsátású rövid lejáratú hitelek volumenének mérséklődéséhez vezet.[2] A teljes vállalati szegmenst tekintve a rövid lejáratú hitelek szerződéskötései az előző év azonos időszakához képest mintegy 270 milliárd forinttal mérséklődtek, ami nagyobb részt a kkv-szegmensben realizálódott.

[2] A bruttó hitelkibocsátás ez okból történő csökkenése azonban nem jelenti a finanszírozás mértékének csökkenését, csak annak időbeli ütemezése változik.

1. táblázat
Az NHP első és második szakaszának főbb jellemzői

	NHP I. szakasz	NHP II. szakasz (2014. májusig)
Szerződés időszaka	2013. június – 2013. augusztus (3 hónap)	2013. október – 2014. december (15 hónap)
Lehívások időszaka (beruházási hitelek)	2013. június – 2013. szeptember (2014. június)	2013. október – 2014. december (2015. június)
Szerződött összeg	701 milliárd forint	175 milliárd forint
– ebből új hitel	290 milliárd forint	172,5 milliárd forint
– ebből új beruházási hitel	177 milliárd forint	132,4 milliárd forint
Szerződött darabszám	9844 db	5902 db
– ebből új hitel	5964 db	5832 db
– ebből új beruházásihitel	3679 db	5099 db
Új hitelek aránya	41,4 százalék	98,5 százalék
Új hiteleken belül beruházási hitelek aránya	61 százalék	77 százalék
Ágazatok részaránya	Kereskedelem, javítás (23,9%) Mezőgazdaság (14,6%) Feldolgozóipar (17,6%)	Kereskedelem, javítás (22,9%) Mezőgazdaság (33,7%) Feldolgozóipar (17,4%)

Megjegyzés: A beruházási hitelek közé az EU-s támogatások előfinanszírozására nyújtott hiteleket is besoroltuk.
Forrás: MNB.

4. ábra
Hitelezési feltételek változása a vállalati szegmensben

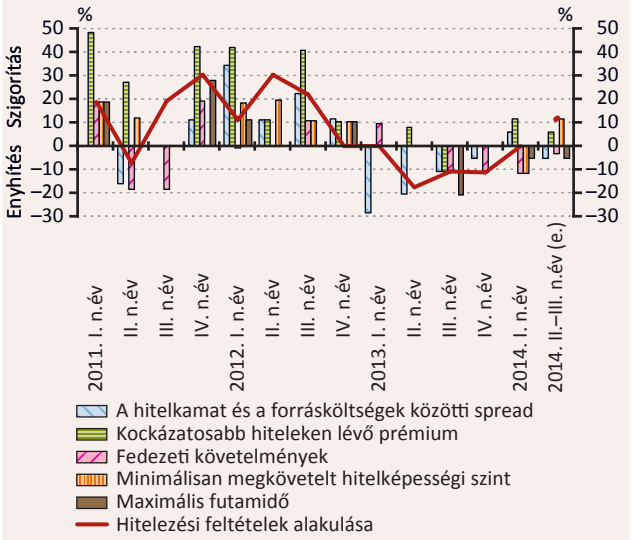

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva.
Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

Fokozatosan emelkedik az NHP második szakaszának kihasználtsága. 2014 május végéig mintegy 175 milliárd forintot szerződtek le a vállalkozások az NHP II. szakaszának 500 milliárdos keretéből (1. táblázat). A második szakaszban megjelenő vállalatok döntő része nem vett részt az első szakaszban. Az első szakaszhoz képesti alacsonyabb volumen irányába hat egyrészt a hosszabb időkeret, másrészt a kiváltási célú folyósítások 10 százalékban történő korlátozása. A program második szakaszának nagyobb célzottságát tükrözi, hogy míg az első szakaszban a leszerződött 701 milliárd forintból összesen 177 milliárd forint volt az új beruházási hitel (3679 szerződés), addig a mostani szakaszban a 175 milliárd forintból mintegy 132 milliárd forint (5099 szerződés).

Az NHP-hitelek elutasítási rátája közel megegyezik az egyéb hitelek esetében megfigyelttel. A hitelezési felmérés keretein belül kitöltött kiegészítő kérdőívekre érkező banki válaszok alapján elmondható, hogy az NHP hitelek esetében a medián elutasítási ráta 24 százalék a mikro- és 19 százalék a kis- és középvállalkozások szegmensében. Az elutasított hitelkérelmek aránya nem különbözik érdemben az NHP-n kívüli hitelkérelmek esetében megfigyelttől. Válaszaikban a nyolc megkérdezett nagybank közül három nyilatkozott úgy, hogy az elutasítást az esetek többségében az NHP MNB által diktált feltételein kívüli tényezők indokolják (önerő, fedezet, cash-flow hiánya). A banki válaszok szerint az NHP keretében benyújtott és elutasított hitelkérelmek mintegy negyedénél jelentett akadályt az, hogy a 2,5 százalékpontos marzs nem fedezi a hitelkockázatokat.

Nem változtak érdemben a hitelfeltételek. A bankok összességében nem változtattak a vállalati hitelek feltételein az első negyedévben, a hitelfeltételek részletes változására vonatkozó válaszok azonban heterogén képet mutatnak. A válaszadó bankok nettó értelemben vett 11,5 százaléka enyhített a nem ár jellegű feltételeken (fedezeti követelményekben és a minimálisan megkövetelt hitelképességi szintben), míg az ár jellegű feltételekben (kockázatosabb hiteleken lévő prémiumon és a forrásköltség és hitelkamat közötti szpreden) a bankok egy kis százaléka szigorított az első negyedév során (4. ábra). A bankok óvatos magatartása jól megfigyelhető többek között a kockázatos hitelek prémiumán történő korábbi évek széles körű szigorításain. Előre tekintve a bankok nettó értelemben vett 11,5 százaléka jelezte, hogy szigorítana a vállalati hitelek feltételein a következő félévben.

5. ábra
A vállalati új kihelyezések kamatlába

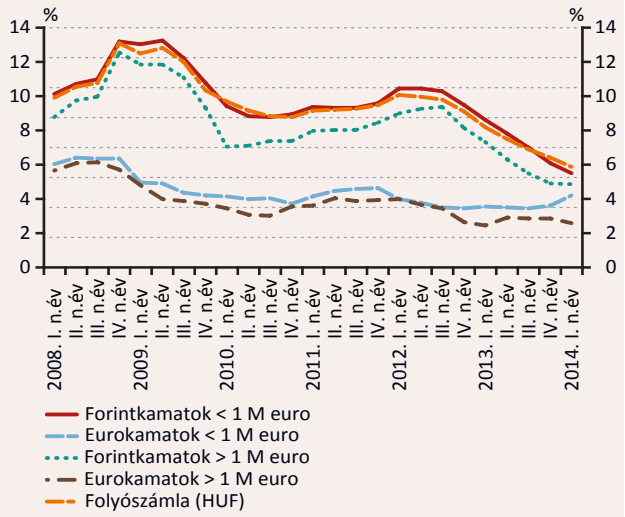

Megjegyzés: Változó kamatozású, vagy maximum egyéves kamatfixálással rendelkező hitelek.
Forrás: MNB.

6. ábra
A vállalati új kihelyezések felára

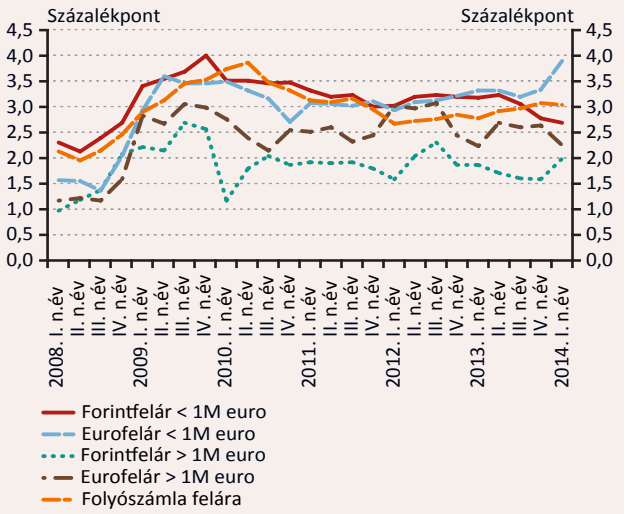

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR, illetve EURIBOR feletti felár. Változó kamatozású, vagy maximum egyéves kamatfixálással rendelkező hitelek.
Forrás: MNB.

Az újonnan kötött vállalati forinthitelek kamatlába folytatódó mérséklődést mutat a részpiacok többségében. A jegybanki alapkamat mérséklődésével párhuzamosan a forinthitelek kamatlába összességében csökkent az első negyedévben, az előző negyedévi 5,3 százalékról 5,1 százalékra (5. ábra). A mérséklődés nagyobb mértékben jelentkezett az egymillió euro hitelösszeg alatti hitelek esetében, ahol az átlagos kamatláb 6,1 százalékról 5,5 százalékra csökkent az első negyedévben. A nagyobb forinthitelek esetében csak enyhe mérséklődés volt megfigyelhető. A hitelképes kkv-k számára a Növekedési Hitelprogram második szakasza keretein belül folyósított hitelek kedvezményes, maximum 2,5 százalékpontos kamatlába jelent kedvező finanszírozási formát. Az eurohitelek kamatlába a kis összegű hitelek esetében emelkedett, míg a nagyobb összegű kihelyezéseknél mérséklődött. A folyószámlahitelek átlagos kamatlába mintegy 0,6 százalékponttal csökkent a negyedév során.

A felárak alakulásában eltérő folyamatok figyelhetők meg hitelméret és denomináció szerint. A forinthitelek felára összességében növekedett a negyedév során, ami a nagy összegű hitelek esetében megfigyelhető mintegy 0,4 százalékpontos emelkedés miatt következett be (6. ábra). A kis összegű hitelek felára eközben csökkent, amiben szerepet játszhatott az NHP második szakaszán belül kibocsátott éven belüli forgóeszközhitelek mérséklő hatása is.[3] A folyószámlahitelek felára a korábbi két év növekvő tendenciáját követően az előző negyedéves szint körül stagnált. Az eurohitelek esetében a kis összegű kihelyezések felára nagyobb mértékben – mintegy 0,6 százalékponttal – emelkedett, míg a nagyobb hiteleké 0,4 százalékponttal mérséklődött. Hozzá kell tenni, hogy az új szerződéskötések visszafogott volumene miatt nagyobb összetételhatás érvényesülhet a kamatlábak és felárak alakulása során.

[3] Az új kihelyezések esetében a változó kamatozású vagy maximum egyéves kamatfixálással rendelkező hiteleket vizsgáljuk. A Növekedési Hitelprogram keretén belül folyósított hitelek többsége éven túli hitel, így az általunk vizsgált kamatlábakat csak a csekélyebb összegű éven belüli NHP hitelek befolyásolják.

7. ábra
A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

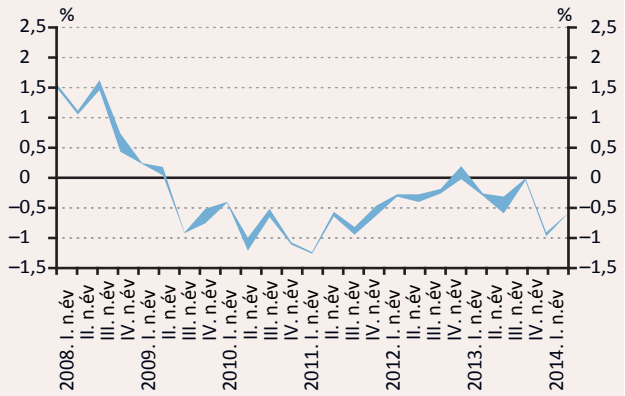

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a vállalati hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg. Előzetes adatok alapján.
Forrás: MNB.

8. ábra
A hitelkereslet változása futamidő szerint

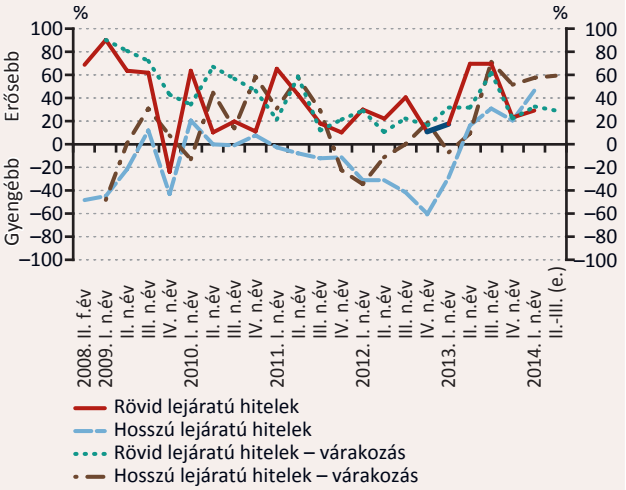

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

9. ábra
Vállalati hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

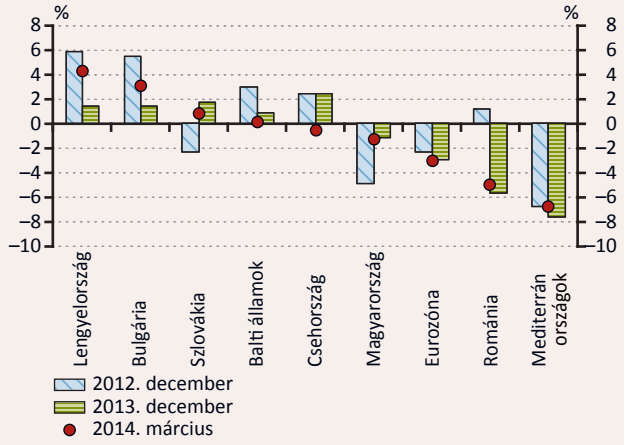

Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország.
Forrás: EKB, MNB.

Mérséklődött a bankrendszer kontrakciós hatása a vállalati szegmensben. 2014 első negyedévében a Pénzügyi Kondíciós Index vállalati részindexének értéke –0,6 százalék körüli szinten tartózkodott, azaz ennyivel romlott a reál-GDP a szűk vállalatihitel-kínálat miatt a 2013 és 2014 első negyedéve közötti időszakban (7. ábra). A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe enyhén emelkedett az előző időszakhoz képest. A tartósan negatív értéke azonban még arra enged következtetni, hogy a vállalatihitel-feltételek további jelentős enyhülésén keresztül a hitelpiac tartós élénkülésére lenne szükség ahhoz, hogy a vállalatihitel-kínálat a gazdasági növekedéshez érdemben hozzá tudjon járulni.

A bankok nagyobb részben a hosszú lejáratú hitelek iránti kereslet bővülését érzékelték. A hitelezési felmérés alapján a bankok nettó értelemben vett 47 százaléka számolt be a hosszú lejáratú hitelek iránti, míg 30 százalékuk a rövid hitelek iránti kereslet növekedéséről (8. ábra). Előre tekintve a bankok továbbra is a vállalati hitelkereslet bővülését várják. A hitelkereslet emelkedésének okai közül a bankok az előző negyedévben nagy arányban emelték ki a készletfinanszírozás iránti szükséglet emelkedését, továbbá az általános kamatszínvonal és a tárgyi eszközökbe történő befektetés változását. A várakozások szerint a következő negyedévben utóbbi tényező hathat leginkább a hitelkereslet emelkedésének irányába, erre a válaszadó bankok nettó értelemben vett közel 60 százaléka számít.

2.2. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A VÁLLALATI HITELEZÉSBEN

A legtöbb régiós országban csökkent a vállalati hitelállomány növekedési dinamikája 2012 vége óta. Miközben az eurozónában az elmúlt két évben a vállalati hitelállomány tartós csökkenése zajlik, több kelet-közép-európai országban (KKE-ország) már bővült a hitelállomány ugyanebben az időszakban (9. ábra). A növekedés dinamikája azonban a legtöbb országban lassult, 2012 végéhez képest a tranzakciós alapú növekedési ütem szinte mindenhol csökkent. Kivételt képez ez alól Szlovákia és Magyarország – hazánk esetében elsősorban a Növekedési Hitelprogram hatására. Az eurozónát tekintve továbbra is markáns heterogenitás látszódik a hitelezési folyamatokban: a mediterrán országok állományleépülési üteme jóval kedvezőtlenebb a monetáris unió egészének értékénél. A legfrissebb adatok alapján 2014 első negyedévében Lengyelországban és Bulgáriában a folyósítások jelentősen meghaladták a törlesztéseket, míg a többi KKE-országban stagnált, vagy csökkent a hitelállomány a tranzakciók hatására.

10. ábra
Vállalati hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

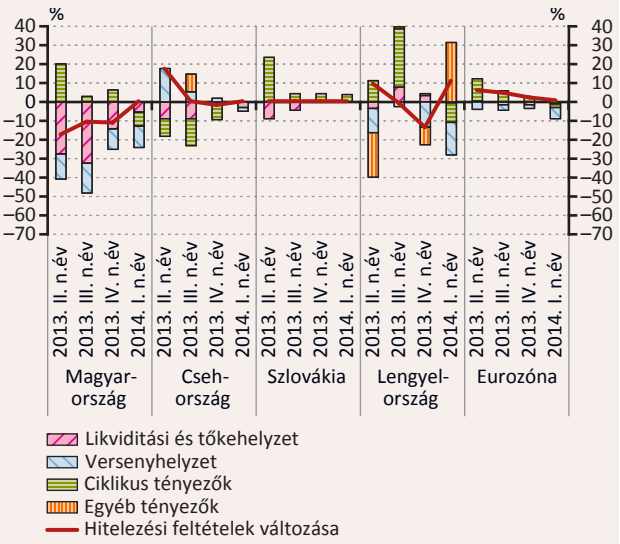

Megjegyzés: Az egyes kategóriák a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik.
Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

11. ábra
Kamatfelárak nemzetközi összehasonlítása hazai devizában nyújtott vállalati hiteleknél

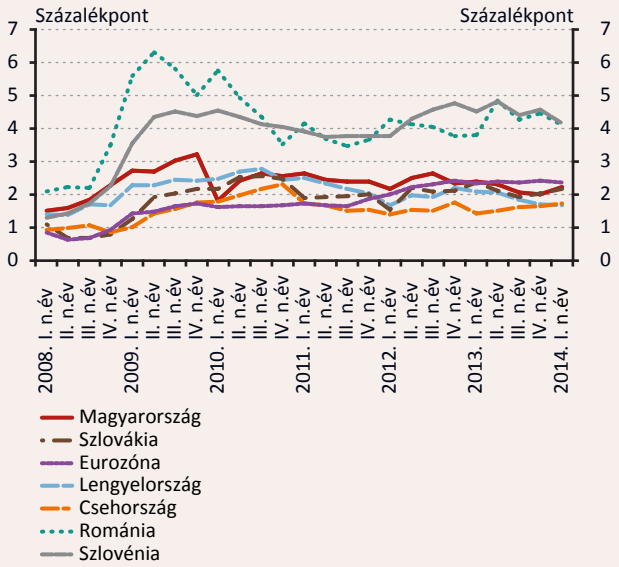

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

A javuló gazdasági kilátások oldhatják a bankok óvatosságát a régióban. Az első negyedéves hitelezési felmérések alapján a visegrádi országok közül egyedül Lengyelországban számoltak be a bankok a vállalati hitelfeltételek szigorításáról. A lengyel bankok válaszaikban egyrészt a nemzetközi helyzet instabilitásával, másrészt a hitelkitettségekkel kapcsolatos friss felügyeleti ajánlások megjelenésével indokolták a feltételek szigorítását. Az eurozónában az előző negyedévek tendenciáját követve tovább mérséklődött a szigorító bankok aránya. Kedvező fejlemény, hogy a régiós országokban a ciklikus tényezők egyre kevésbé hatnak szűkítően a banki hitelkínálatra (10. ábra). Magyarországon a ciklikus tényezők közül az előző negyedévekhez hasonlóan egyes iparágak speciális problémái hatottak a szigorítás irányába, miközben a gazdasági kilátások már a feltételek oldódását vetítették előre. Emellett minden más tényező is – a tőke- és likviditási helyzet, a versenyhelyzet és a kockázati tolerancia változása – már az enyhítés irányába hatott.

A hitelképes magyar vállalatok nemzetközi összehasonlításban is kedvező kamatkondíciók mellett jutnak hitelhez. Bár Magyarországon az év első negyedévében a forinthitelek átlagos kamatfelára mintegy 0,2 százalékponttal emelkedett, szintjét tekintve továbbra is megfelel a régiós átlagnak (11. ábra). A KKE országok között a legmagasabb felárral rendelkező országok – Szlovénia és Románia – esetében érdemben csökkent a felár, míg a többi országban nem változott jelentősen. A kamatláb szintjét tekintve Magyarország – a csökkenő tendencia ellenére – meghaladja a régiós országok többségének értékét, a hitelhez jutó vállalatok finanszírozási költsége egyedül Romániában magasabb.

1. keretes írás

A vállalati kérdőív eredményei

2014. március-áprilisban az MNB megbízásából kérdőíves felmérés készült egy reprezentatív vállalati körben abból a célból, hogy átfogó képet alkothassunk a vállalati szektor finanszírozási, üzleti, beruházási aktivitásának alakulásáról, valamint az ezeket befolyásoló tényezőkről. A 750 elemű minta a felmérésben részt vevő vállalkozások méretére (mikro-, kis-, közép-, nagyvállalat), földrajzi elhelyezkedésére (Kelet-, Nyugat-, Közép-Magyarország régiók) és ágazati besorolására tekintettel is reprezentatív. A kérdőív kitér mind a 2013 júliusa óta eltelt időszakban meghozott finanszírozási-beruházási döntésekre, mind pedig a következő fél-egy évre vonatkozó tervekre. A minta kialakításakor tekintettel voltunk arra is, hogy az abban szereplő vállalatok ne csak gyakoriságuk alapján, hanem makrogazdasági súlyuk (hozzáadott érték, foglalkoztatottság) szerint is reprezentatívak legyenek egy kiegészítő súlyozás alkalmazásával. A kérdőív összeállításakor fontos szempont volt, hogy a felmérés eredményei összevethetőek legyenek az Európai Központi Bank (EKB) által félévente készített „Access to finance" felméréssel, azonban a bővebb hazai kérdőív számos magyar specifikus kérdést is tartalmaz. A kérdőív nem csupán a banki hitelekre fókuszál, hanem a finanszírozási források széles körével kapcsolatban igyekszik felmérni a külső finanszírozás bevonásának motivációit, az azzal kapcsolatos kihívásokat és a források felhasználásának módját. A felmérés lehetőséget teremt a vállalkozások által támasztott hitelkeresletben, a finanszírozási források elérhetőségében fellelhető jelentős mértékű heterogenitás mélyebb megismerésére.

Az üzletvitelt nehezítő tényezők jelentősége az adósággal rendelkezők körében

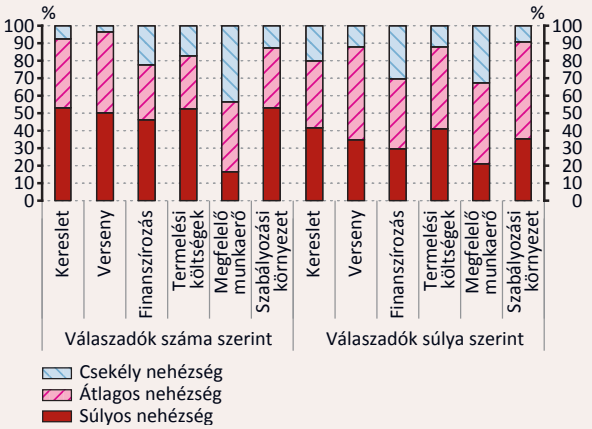

Forrás: MNB, vállalati felmérés.

A válaszadó vállalkozások mintegy 18 százaléka korábban sem vett igénybe külső finanszírozást, vagy jelenleg nem releváns számukra külső forrás szerzése. A külső finanszírozást igénybe vevő vállalatok adósságszerkezetében ugyanakkor leginkább a banki kölcsön, a különböző hitelkeretek (folyószámla, hitelkártya) és a támogatott hitelek játszanak fontosabb szerepet, míg a pénzügyi lízing, a faktoring, a kereskedelmi hitel, vagy a tulajdonosi hitelek kevésbé. A mintában szereplő vállalatok közel 40 százaléka számolt be finanszírozási igényének növekedéséről 2013. július és 2014. március között, amit döntően beruházási szándékkal (18 százalék) vagy forgóeszköz-finanszírozási céllal (12 százalék) magyaráztak. Azon eladósodott vállalatok makrogazdasági részaránya, amelyek finanszírozási igényük csökkenését jelezték, mindössze 3 százalék.

A finanszírozási források vállalatméret szerinti elérhetősége az adósággal rendelkezők körében

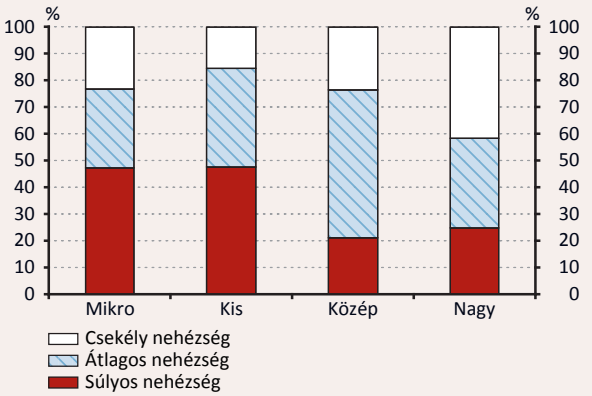

Forrás: MNB, vállalati felmérés.

A kérdőíves felmérés fontos részét képezi a vállalatok üzleti tevékenységére kiható tényezők értékelése, amelyek egyúttal szignifikánsan befolyásolják a vállalatok finanszírozási igényét is. A kérdőívben adott válaszok alapján ezen tényezők egyenkénti, illetve egymáshoz képesti jelentősége is értékelhető. A minta értékelése alapján, makrogazdasági súlyt is figyelembe véve, a vállalatok aktivitását leginkább az alábbi tényezők akadályozzák: piaci versenyhelyzet, szabályozási környezet, termelési és munkaerőköltségek, piaci kereslet alakulása. Az okokat figyelembe véve nincs szignifikáns különbség az adósággal rendelkező, illetve nem rendelkező vállalatok között. Érdemes kiemelni, hogy bár a makrogazdasági, szabályozási tényezők okozta nehézségek viszonylag erősnek tekinthetők a finanszírozási korlátokhoz képest, utóbbi esetében azonban viszonylag nagyobb, mérettől is függő polarizáció érvényesül. A finanszírozási korlátokkal szembesülő és adósággal rendelkező vállalkozások közül a mikro- és kisvállalkozások közel fele, míg a közép- és nagyvállalatok 21 és 25 százaléka nevezte súlyos nehézségnek. A finanszírozási feltételek vállalatméret szerinti különbségére utal továbbá, hogy míg a kisvállalkozások mindössze 13 százaléka, addig a nagyvállalatok 42 százaléka tekinti az üzletvitel szempontjából csekély nehéz-

ségnek az általa elérhető finanszírozási feltételeket. Tehát a nagyobb méretű, elegendő belső forrással rendelkező vállalatokat kevésbé akadályozzák a finanszírozási korlátok, bár közülük is sokan jelölték meg súlyos nehézségként ezt a tényezőt.

Azon vállalatok, amelyek külső forrást terveztek bevonni 2013 júliusa óta, összességében inkább a banki hitelfeltételek (ügyleti kamat, felár, fedezetigény stb.) változatlanságáról számoltak be. Az egyes hiteltermékeket devizanemenként és futamidőnként vizsgálva megállapítható, hogy a hosszabb futamidejű hitelek általában nehezebben hozzáférhetőek és drágábbak is, mint a rövidek, továbbá ezen belül is a devizahitelek hozzáférhetősége nehezebb, mint a forinthiteleké. A vizsgált időszakban a vállalkozások 23 százaléka adott be hiteligénylést, míg a többi vállalkozás döntően az elegendő belső forrásokkal (a kimaradók 56 százaléka) vagy a beruházási terv hiányával (a kimaradók 43 százaléka) magyarázta a hiteligénylés elmaradását. Egyúttal magas arányban jelölték meg a szigorú ár és nem ár jellegű hitelfeltételeket: darabszám alapon 47 százalék, míg makrogazdasági súlyt figyelembe véve 34 százalék. A hiteligénylés elmaradásában a válaszadók 12 százalékánál (gazdasági súlyt figyelembe véve 5 százalék) szerepe volt a várható elutasítás miatti félelemnek is. Mindezek összességében a kínálati korlátok jelentős súlyára utalnak, főként a kisebb méretű vállalkozások körében.

A vizsgált időszakban a hitelkérelmet benyújtók 88 százaléka készletfinanszírozással, valamint likviditási okokkal magyarázta hiteligénylését, míg 69 százalékuk ingatlan- vagy gépberuházás, illetve ezek felújítása céljából kívánt bankhitelt felvenni. A hiteligénylők közel kétharmada sikeresen az igényelt hitelösszeg nagy részét (legalább 75 százalékát) megkapta, további 8 százalékuk azonban csak az igényelt hitelösszeg kisebb részéhez jutott hozzá. A hiteligények 11 százaléka banki elutasítás miatt nem valósult meg, 8 százalékát a hiteligénylő maga utasította vissza (pl. kínált kamat vagy a futamidő miatt), további 8 százalék pedig a fedezeti követelmények szintje miatt hiúsult meg.

A mintában szereplő kkv-k több, mint 70 százaléka hallott az MNB Növekedési Hitelprogramjáról. A jogosult vállalkozások 8-9 százaléka részt is vett a programban, a hiteligénylések célja pedig döntően eszközbeszerzés, készletfinanszírozás, ingatlanvásárlás vagy eszközfelújítás volt. A hiteligénylések 85 százaléka sikeres volt, és csak 12 százaléka került elutasításra, mely arányok nagyon hasonlóak a vállalati hitelezés egészében megfigyelhető értékekhez. Mindazonáltal az NHP-ban részt vevő vállalkozások több mint fele úgy nyilatkozott, hogy az NHP hiányában egyébként nem vett volna fel hitelt, míg további 10 százalékuk felvett volna ugyan, de csak kisebb összegben.

A hiteligénylések sikeressége

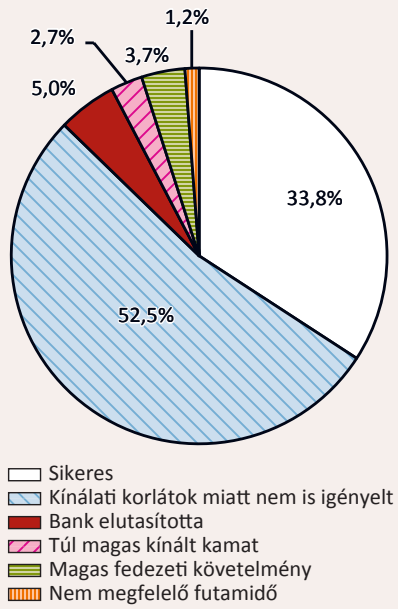

Forrás: MNB, vállalati felmérés.

A jövőre vonatkozó kilátásokkal kapcsolatosan mérsékelten nyilatkoztak a felmérésben részt vevő vállalatok. Döntő többségük nem, vagy csak kismértékben tervezi növelni alkalmazotti létszámát, illetve árbevételét, és finanszírozási igényüket döntően belső forrásból igyekeznek biztosítani. A mintában szereplő vállalatoknak mindössze 30 százaléka nyilatkozott úgy, hogy tervezi banki hitel felvételét. Azon vállalatok, amelyek nem terveznek beruházást végrehajtani, döntően a beruházási szükséglet hiányával, a rossz gazdasági kilátásokkal, illetve romló jövedelmezőségükkel magyarázták döntésüket, miközben a nagyobb méretű vállalatok körében jellemzően elegendőek a belső források.

3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben

A teljes hitelintézeti szektor háztartási hitelállománya az előző negyedévekhez hasonlóan tovább mérséklődött, a hitelfolyósítások és -törlesztések egyenlege mintegy 100 milliárd forinttal mérsékelte a háztartások hiteleit. Az éves állományleépülési ütem ennek tükrében hasonlóan alakult az előző negyedévhez, értéke 5,2 százalékról 5 százalékra változott. Az állomány mérséklődése szinte teljes egészében a devizahiteleken realizálódott. A teljes hitelintézeti szektorban az új háztartási hitelek kihelyezése mintegy 96 milliárd forintot tett ki az első negyedévben, ami ugyan kissé alacsonyabb az előző időszakinál, azonban közel 27 százalékkal haladja meg az előző év azonos időszakának új kibocsátását. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok összességében tovább enyhítettek a fogyasztási hitelek feltételein, míg a lakás célú hitelek feltételei változatlanok maradtak. Az új lakáshitelek hitelköltsége a jegybanki kamatcsökkentésekkel párhuzamosan tovább mérséklődött. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok a lakás célú és a fogyasztási hitelek iránti kereslet élénküléséről számoltak be, előre tekintve pedig jelentős részük a kereslet további bővülésére számít.

12. ábra
A teljes hitelintézeti szektor háztartásihitel-állományának alakulása

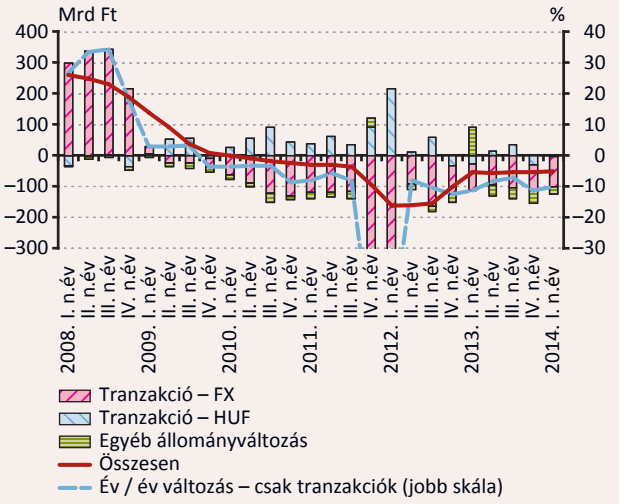

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás.
Forrás: MNB.

3.1. HAZAI HÁZTARTÁSI HITELEZÉS

Folytatódott a devizahitel-állomány leépülése. A teljes hitelintézeti szektor háztartási hitelállománya 2014 első negyedévében a folyósítások és törlesztések egyenlegeként mintegy 100 milliárd forinttal mérséklődött (12. ábra). A leírások és átsorolások további 26 milliárddal csökkentették a háztartások hiteleit. A hitelállomány mérséklődése nagyobb részben – mintegy 75 milliárd forint értékben – érintette a fogyasztási hiteleket, míg a lakás célú hitelállomány csökkenése 50 milliárd forintot tett ki. A tranzakciókból eredő éves állományleépülési ütem utóbbiak tükrében 5,2 százalékról 5 százalékra mérséklődött. Az állomány mérséklődését szinte teljes egészében a devizahitel-állomány visszaesése okozta. A devizahitelek tranzakciói valamivel több mint –98 milliárdot tettek ki, mialatt a forinthitelek a tranzakciók hatására nem változtak érdemben.

13. ábra
Új háztartási hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

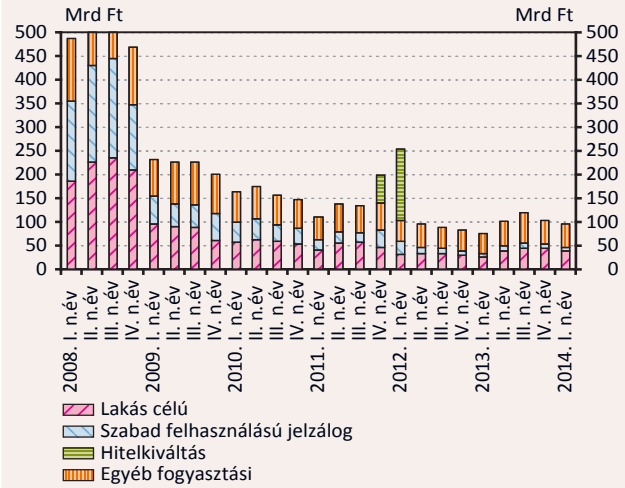

Forrás: MNB.

14. ábra
A hitelezési feltételek változása

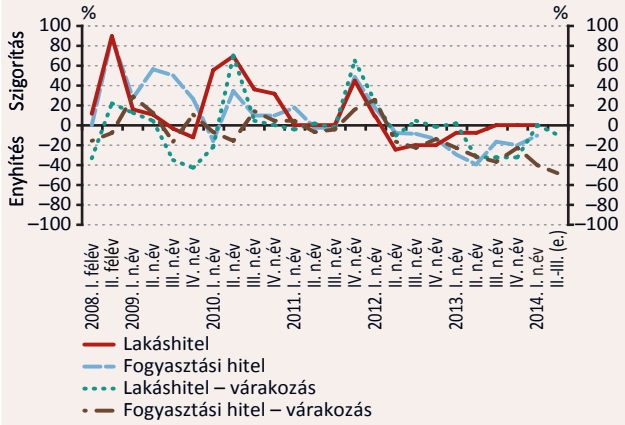

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva.
Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

15. ábra
Az új háztartási hitelek THM-szintjének alakulása

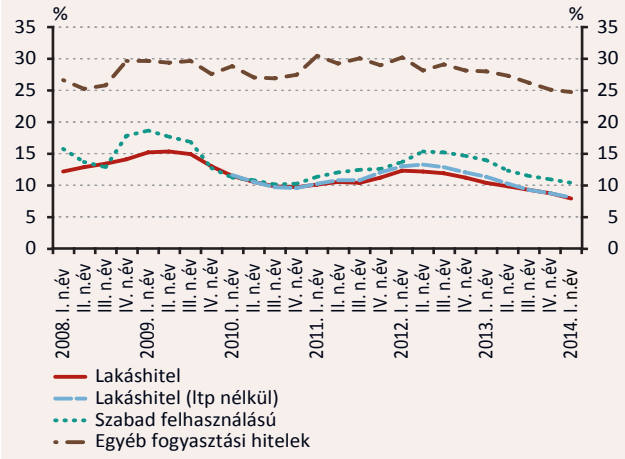

Forrás: MNB.

Az új háztartási hitelek volumene tavalyhoz képest érdemben nőtt. A teljes hitelintézeti szektor bruttó háztartási hitel kibocsátása 95 milliárd forintot tett ki az első negyedévében, ami közel azonos az előző időszak értékével (13. ábra). Az előző év azonos időszakához viszonyítva azonban egyértelműen látszódik a hitelezés élénkülése: 2013 első negyedévéhez képest 27 százalékkal emelkedett az újonnan kötött háztartási hitelszerződések volumene. Az élénkülés legnagyobb mértékben a lakás célú hitelek új kibocsátásában látszódott. Utóbbiak esetében az állami támogatással rendelkező konstrukciók aránya az előző negyedévekhez hasonló mértéket – közel harminc százalékot – tett ki. Továbbra is elmondható, hogy az állami kamattámogatásos konstrukciók („Otthonteremtési program") arányának növekedésére csillapítóan hat az alacsony kamatkörnyezet. A kamatcsökkentések miatt a támogatásos konstrukció 6 százalékos minimális ügyleti kamatlába nyújtotta költségelőny a korábbiakhoz képest jelentősen mérséklődött.

A fogyasztási hitelek feltételeiben továbbra is enyhülés tapasztalható. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok nettó értelemben vett 10 százaléka enyhített a fogyasztási célú hitelek feltételein, miközben a lakás célú hitelek feltételei összességében nem változtak (14. ábra). A fogyasztási hiteleken belül az enyhítések – az előző negyedévek tendenciájához hasonlóan – ismét csak a fedezetlen hiteleket érintették. Az enyhítések elsősorban a nem ár jellegű feltételekben (a minimálisan megkövetelt hitelképességi szintben és jövedelemarányos törlesztőteherben) jelent meg. Előre tekintve összességében a háztartási hitelek feltételeinek további lazítása várható: a bankok nettó értelemben vett közel fele tovább lazítana a fogyasztási hitelek feltételein, elsősorban a megkövetelt hitelképességi szinten.

A lakáshitelek teljes hitelköltsége mellett a felár is mérséklődött. A lakás célú hitelek teljes hitelköltsége (THM) a negyedik negyedéves 8,8 százalékról az első negyedévre 7,9 százalékra mérséklődött (15. ábra).[4] A csökkenés részben az alacsonyabb hitelköltségű változó kamatozású hitelek új kibocsátáson belüli arányának növekedéséből fakad. 2014 első negyedévében a változó kamatozású konstrukciók aránya 44 százalékra növekedett az előző negyedéves 39 százalékról. Az új hitelek teljes hitelköltsége a referenciakamat mérséklődésénél nagyobb mértékben csökkent, így a lakáshitelek felára 5,5-ről 5,1 százalékpontra mérséklődött (16. ábra). A korábbi két negyedévben a lakástakarék pénztárak (ltp) által kínált konstrukciók ár jellegű feltételei közel helyezkedtek el a banki árazáshoz, 2014 első negyedévében azonban az ltp-k konstrukciói ismét kedvezőbb árazást mutatnak. A kizárólag banki konstrukciókat figyelembe vevő átlagos teljes hitelköltség 8,1 százalék volt, míg a felár 5,3 százalékpontot tett ki.

[4] A bankok által jelentett kamatszintekben nem jelenik meg az állami kamattámogatás, mivel a bankok a kamatokat a támogatással együtt jelentik.

16. ábra
Az új háztartási hitelek kamatfelárának alakulása

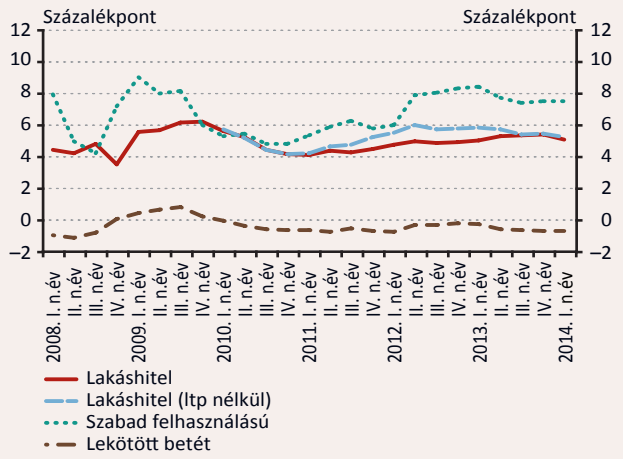

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR feletti kamatfelár. THM alapú felárak.
Forrás: MNB.

17. ábra
A PKI háztartási hitelezésre vonatkozó részindexe

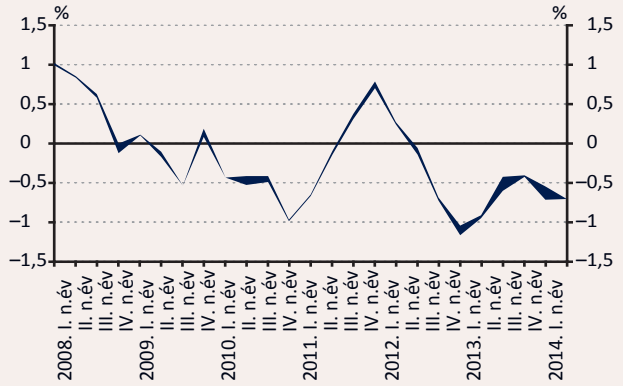

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a háztartási hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg. Előzetes adatok alapján.
Forrás: MNB.

18. ábra
Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

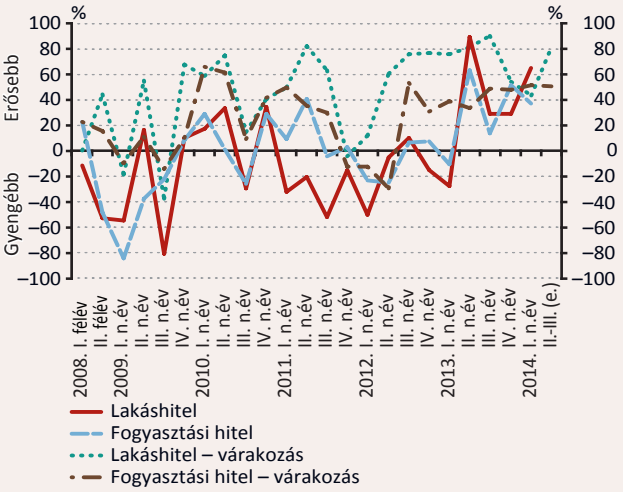

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

A szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében is csökkent a teljes hitelköltség. A szabad felhasználású jelzáloghiteleknél szintén folytatódott a teljes hitelköltségben megfigyelhető csökkenő tendencia: a THM a 2013 negyedik negyedévi 11 százalékos átlagról 2014 első negyedévében 10,4 százalékra csökkent. A teljes hitelköltségben megfigyelhető mérséklődés közel megegyezett a referenciakamat csökkenésének mértékével, így a szabad felhasználású jelzáloghitelek felára nem változott érdemben, továbbra is 7,6 százalékpont körül alakult. Az egyéb fogyasztási hitelek átlagos teljes hitelköltsége közel 0,4 százalékponttal mérséklődött az első negyedévben, és értéke 24,8 százalék volt (15. ábra).

A bankrendszer hatása a háztartási szegmensen keresztül továbbra is kontrakciós. A pénzügyi kondíciós index háztartási részindexe az előző negyedévhez képest lényegében változatlan maradt: az index szerint a bankrendszer visszafogott hitelkínálatával 0,7 százalékos mértékben lassította a GDP éves növekedését 2013 és 2014 első negyedéve között (17. ábra). Az elmúlt egy évben csak a fogyasztási típusú hitelek feltételei lazultak érdemben, a bankok döntő többsége a lakáshitelek feltételeit változatlan szinten hagyta. A korábbi széles körű szigorítások tükrében így nemcsak a magas kamatfelárak, de a szigorú nem ár jellegű hitelfeltételek is a hitelkínálat visszafogottságát tükrözik. 2014 első negyedévében továbbá a megvalósult ügyletek hitelfedezeti mutatója 56 százalék volt, ami jelentősen alacsonyabb mind a szabályozói maximumnál (forint alapú lakáshitelek esetében 80 százalék), mind pedig a korábbi évek átlagánál.

A bankok élénkülő keresletet észleltek a háztartási hitelek iránt. A hitelezési felmérés alapján 2014 első negyedévében a bankok nettó értelemben vett 65 százaléka jelezte a lakáshitelek iránti, míg valamivel több mint egyharmaduk a fogyasztási típusú hitelek iránti kereslet növekedését (18. ábra). A válaszok alapján a bankok előre tekintve a kereslet további élénkülését várják mind a fogyasztási, mind pedig a lakás célú hitelek iránt a laza monetáris kondíciók és a javuló reálgazdasági kilátások mentén. Hozzá kell tenni, hogy a kereslet élénkülése a korábbi negyedévek alacsony bázisáról indult meg, szintje azonban még mindig alacsony lehet.

19. ábra
A háztartási hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

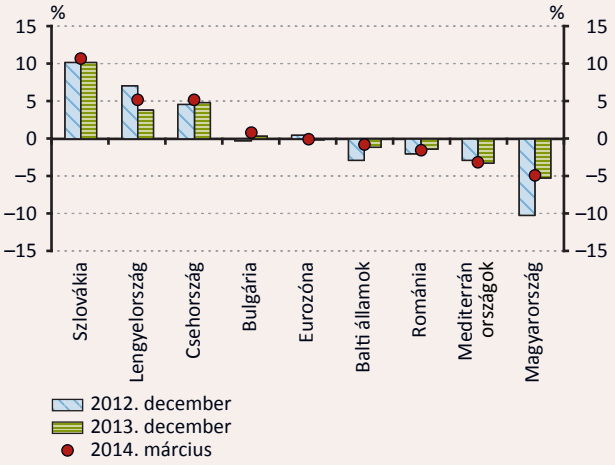

Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország.
Forrás: EKB, MNB.

20. ábra
Lakás célú hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

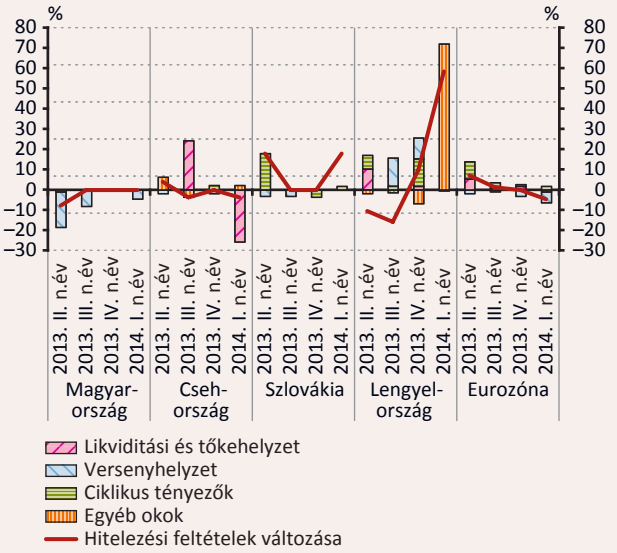

Megjegyzés: Az egyes kategóriák a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik.
Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

3.2. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A HÁZTARTÁSI SZEGMENSBEN

Európai összehasonlításban magas a háztartási hitelezés kontrakciója Magyarországon. A visegrádi országok közül kizárólag a tranzakcióknak köszönhetően egyedül Magyarországon mérséklődött a hitelintézetek háztartási hitelállománya az utóbbi két évben (19. ábra). Magyarországon az éves állományleépülési ütem 5,2 százalék volt 2013 végén, ezzel szemben Csehországban és Lengyelországban rendre 4,8 és 3,8 százalékkal, míg Szlovákiában valamivel több, mint 10 százalékkal emelkedett a háztartásoknak nyújtott hitelek állománya 2013-ban. 2014 első negyedévének végén az éves állományleépülési ütem a háztartások tőkeáttételének csökkenését jelezte Magyarország mellett a mediterrán országokban, Romániában és a balti államokban is.

Több régiós országban is szigorodtak a lakás célú hitelek feltételei. A régiós országok közül Szlovákiában és Lengyelországban is szigorodtak a lakás célú hitelek feltételei, Csehországban és az eurozónában azonban a bankok egy kis hányada enyhített a lakáshitelek feltételein. Lengyelországban a bankok nettó értelemben vett közel 60 százaléka szigorított (20. ábra), amiben jelentős szerepe volt a jelzáloggal fedezett hitelkitettségekkel kapcsolatos lengyel felügyeleti ajánlásnak. Hangsúlyozni érdemes, hogy a hitelezési felmérésre adott válaszok minden esetben a hitelezési feltételek előző időszakhoz képesti változásáról és nem azok szintjéről adnak információt.

21. ábra
A felár nemzetközi összehasonlítása a hazai devizában nyújtott lakás célú hiteleknél

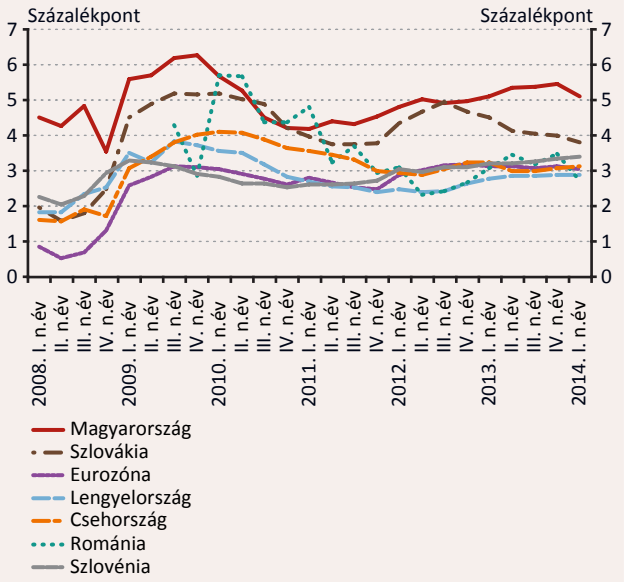

Megjegyzés: 3 hónapos bankközi kamat feletti, THM alapú felárak.
Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

A régiós országok többségében csökkent vagy nem változott érdemben a lakás célú hitelek felára. Az év első negyedévében Magyarországhoz hasonlóan Szlovákia és Románia esetében, valamint az eurozóna átlagában is az új lakás célú hitelek THM-alapú felárának csökkenése volt megfigyelhető (21. ábra). Ezzel szemben Szlovéniában és Lengyelországban enyhén emelkedett a kamatfelár. A hazai háztartások számára fizetendő kamatláb szintjét tekintve továbbra is átlagosan mintegy 3,5-4,5 százalékponttal magasabb, mint a régiós országokban és az eurozónában jellemző érték. Ebben jelentős szerepet játszik, hogy Magyarországon az újonnan szerződött lakás célú hitelfelárak értéke változatlanul kimagasló régiós összehasonlításban.

Melléklet: Módszertani megjegyzések

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hitelaggregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladata statisztikai adatok közlése a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatók az összeállított statisztikák és a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe: http://www.mnb.hu/Statisztika

2. Hitelezési felmérés

A hitelezési felmérés segít feltárni, hogy meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 14 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 10, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 14 bank és emellett 6 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2014 első negyedév végi adatok alapján a lakás célú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 91 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacán 93 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 8 bank töltötte ki, ezek a vállalatihitel-piac 82 százalékát, az üzleti ingatlanhitelek piacának 94 százalékát képviselik. Az önkormányzati hitelek szegmensében összesen 7 banktól kértünk választ. A felmért intézmények a 2014 első negyedév végi adatok alapján a bankszektor önkormányzati kitettségeinek 95 százalékát fedik le.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll, illetve a 2010 januárjában végrehajtott felmérés óta aktuális kérdéseket is megfogalmazunk valamelyik hitelezési szegmenshez kapcsolódóan. A visszatekintő kérdések 2014 első negyedévére (2013 negyedik negyedévéhez képest), az előre tekintő kérdések a következő féléves időszakra, azaz 2014 második és harmadik negyedévét lefedő időszakra vonatkoznak (2014 első negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2014. április 1. és 16. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található: http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/hitelezesi-felmeres

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)

A PKI a pénzpiacok viselkedését reprezentáló rövid kamatok és nominális árfolyam mellett a pénzügyi közvetítőrendszert jellemző egyéb ár-, mennyiségi és kvalitatív változókban található információt sűríti egy indikátorváltozóba. A PKI a pénzügyi szektor hatását méri a reálgazdaságra. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI éves változása azt mutatja, hogy mennyi a pénzügyi és a bankrendszer hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez.

A PKI-t meghatározó változók súlyait egy olyan VAR (vektor autoregresszív) modellből származtatjuk, amely a Tamási–Világi (2011)[5] által kifejlesztett bayesi strukturális VAR-modellen alapul. A VAR-modellben az úgynevezett előjel-restrikciós módszerrel azonosítani lehet a monetáris politikai sokkokat, valamint a pénzügyi piacok és bankrendszer kínálati sokkjait. Az azonosított sokkok segítségével kiszámítható, hogy az egyes pénzügyi változók váratlan megváltozásai hogyan hatnak a GDP növekedésére. A módszertan előnye, hogy kiszűrhető a pénzügyi változók endogén reakciója a konjunktúra alakulására, vagyis valódi ok-okozati kapcsolat azonosítható.

A PKI a következő változókon alapul:
• 3 hónapos bankközi kamat (BUBOR)

[5] Tamási, B.–B. Világi (2011): Identification of Credit Supply Shocks in a Bayesian SVAR model of the Hungarian Economy. MNB Working Papers, 2011/07.

- nominál effektív árfolyam
- vállalatihitel-állomány
- lakossági (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hitelállomány
- kamatmarzs a vállalati hiteleken
- kamatmarzs a lakossági (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hiteleken

A teljes PKI mellett kiszámolhatók részindexek is. Így például a pénzpiaci hatásoktól megtisztított „bankrendszeri" PKI a hitelek és a kamatmarzsok súlyozásával készül. Ugyanakkor a PKI alapjául szolgáló VAR-modell arra nézve nem szolgáltat információt, hogy a bankközi kamat mekkora részben hat a fogyasztási és mekkora részben a vállalati hiteleken keresztül. Erre csak hozzávetőleges becslést tudunk adni a fogyasztási és a vállalati forinthitelek részesedésének a felhasználásával. Ezt a bizonytalanságot fejezi ki az, hogy a fogyasztási, illetve a vállalati hitelezésnek a GDP-re gyakorolt hatását sávos ábrákon jelenítjük meg. A sáv egyik határa csak a hitelmennyiségnek és a kamatmarzsnak a VAR-modell alapján kiszámolt hatását méri. A sáv másik határának a kiszámolásához a pénzpiaci kamatok hatását is figyelembe vesszük, de ez a kalkuláció már nem a VAR-modellen, hanem a fent jelzett becslésen alapul.

HITELEZÉSI FOLYAMATOK

2014. június

Nyomda: Prospektus–SPL konzorcium

8200 Veszprém, Tartu u. 6.